

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

24 Cathedral Road / 24 Heol y Gadeirlan
Cardiff / Caerdydd
CF11 9LJ

Tel/Ffôn: 029 2032 0500

Fax / Ffacs: 029 2032 0600

Textphone / Ffôn testun: 029 2032 0660

info@audit.wales / post@archwilio.cymru

www.audit.wales / www.archwilio.cymru

Cadeirydd, y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Caerdydd
CF99 1NA

Cyfeirnod: AC/176/caf

Dyddiad cyhoeddi: 13 Ionawr 2020

Annwyl Gadeirydd

Adolygiad Swyddfa Archwilio Cymru o lywodraethu gwerthiannau coed

Wrth gynnal archwiliad ar gyfrifon Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) 2015-16, 2016-17 a 2017-18, nododd fy rhagflaenydd ddiffygion sylweddol yn y ffordd yr oedd CNC yn gwerthu coed i'r farchnad. Roedd y rhain yn cynnwys pryderon ynghylch gwneud penderfyniadau, trefniadau contractio, cadw cofnodion a chydymffurfio â gofynion cyfreithiol a rheoliadol. Parodd y materion hyn i'm rhagflaenydd amodi ei farn ynghylch rheoleidd-dra cyfrifon Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer pob un o'r blynyddoedd cyfrif hynny. Fe wnaethant hefyd arwain y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus i gynnal ymchwiliadau a chyhoeddi adroddiadau beirniadol ynglŷn â pherfformiad Cyfoeth Naturiol Cymru ar y materion hyn.

Ar ddiwedd 2018, comisiynodd Cyfoeth Naturiol Cymru Grant Thornton i gynnal adolygiad ar ei waith yn llywodraethu gwerthiannau coed. Diben yr adolygiad oedd cynorthwyo Cyfoeth Naturiol Cymru i fynd i'r afael â'r pryderon a nodwyd gan yr Archwilydd Cyffredinol a'r PCC. Yn dilyn hynny, cyhoeddwyd adroddiad Grant Thornton ym mis Chwefror 2019 ac roedd yn nodi llawer o feysydd i'w gwella. Roedd y rhain yn amrywio o brosesau rheoli sylfaenol i feysydd lefel uwch megis awtomeiddio, adrodd a rhyngweithio â swyddogaethau canolog. Derbyniodd Cyfoeth Naturiol Cymru ganfyddiadau adolygiad Grant Thornton yn llawn.

Ym mis Ionawr 2019, ar ôl dod yn ymwybodol o ganfyddiadau newydd Grant Thornton, sefydlodd CNC brosiect mewnol 'Llywodraethu Gwerthiannau Coed' i fynd i'r afael â'r hen wendidau a nodwyd yn ei waith yn rheoli gwerthiannau coed a'r diffygion ehangach yn nhrefniadau llywodraethu a goruchwylio CNC ar gyfer y maes hwn o'i weithrediadau. Mae'r prosiect yn mynd i'r afael yn benodol â'r argymhellion sy'n deillio o adolygiad Grant Thornton ac o argymhellion ar gyfer gwella a nodwyd yn fy Llythyrau Rheoli i Cyfoeth Naturiol Cymru, yn ogystal â materion ychwanegol a nodwyd gan CNC ei hun.

Fel y nodwyd yn llythyr Cyfoeth Naturiol Cymru at y PCC ar 9 Rhagfyr 2019, mae'r prosiect yn un eang, yn cwmpasu chwe ffrwd waith gysylltiedig. Er bod y prosiect yn canolbwyntio ar wella'r ffordd y mae CNC yn rheoli ei werthiannau coed, mae ei

gwmpas hefyd yn cynnwys ystyried materion llywodraethu a chydymffurfio ehangach, gyda'r nod o sicrhau bod y trefniadau'n gadarn ac yn gyson ar draws holl weithrediadau Cyfoeth Naturiol Cymru. Mae CNC wedi strwythuro'r prosiect mewn dau gam. Mae cam un, sef y cyfnod 'adfer', bellach wedi'i gwblhau a dechreuodd cam dau, sef y cam 'gwreiddio', ym mis Rhagfyr 2019 a disgwylir iddo ddod i ben ym mis Mawrth 2020.

Ar ddechrau 2019, yn dilyn pryderon a godwyd yn adroddiad Grant Thornton yn ymwneud â math o gontract gwerthu coed a gyflwynwyd gyntaf gan CNC yn 2016-17 o'r enw 'Gwerthiant Sefydlog a Mwy' (SS +), cynhaliodd fy archwilwyr adolygiad o'r contractau hyn fel rhan o archwiliad cyfrifon 2018-19. Deuthum i'r casgliad bod y contractau hyn yn afreolaidd ac o ganlyniad, ym mis Gorffennaf 2019, rhoddais farn amodol ar reoleidd-dra cyfrifon 2018-19 Cyfoeth Naturiol Cymru. Rwyf wedi darparu Memorandwm Atodol i'r PCC sy'n egluro'n fanwl fy rhesymau dros y farn amodol. Fodd bynnag, rwyf o'r farn fod y materion yr wyf wedi adrodd amdanynt mewn perthynas â chontractau SS+ wedi codi o benderfyniadau a wnaed nifer o flynyddoedd yn ôl a'u bod yn perthyn i gyfnod cyn y trefniadau gwell y mae CNC bellach wedi'u sefydlu. Nodaf hefyd fod Cyfoeth Naturiol Cymru, cyn gynted ag y daeth yn ymwybodol o bryderon ynghylch contractau SS +, wedi atal dyfarnu unrhyw gontract pellach o'r math hwn.

Ym mis Gorffennaf 2019, adroddodd Grant Thornton am ganfyddiad adolygiad pellach y comisiynwyd hwy i'w gynnal ar y cynnydd yr oedd Cyfoeth Naturiol Cymru wedi ei wneud o ran mynd i'r afael â'r argymhellion a wnaed yn ei adroddiad ym mis Chwefror 2019. Daeth Grant Thornton i'r casgliad bod CNC wedi gwneud cynnydd da hyd hynny, gan nodi pwysigrwydd parhau i ganolbwyntio ar lywodraethu ar ôl i'r prosiect ddod i ben. Fe wnaethant hefyd dynnu sylw at nifer o heriau allweddol y byddai angen i CNC sicrhau ei fod yn ymdrin â hwy wrth i'r prosiect barhau.

Ym mis Hydref 2019, cynhaliodd fy archwilwyr asesiad lefel uchel o'r cynnydd y mae CNC yn ei wneud ar hyn o bryd ar ei Brosiect Llywodraethu Gwerthiannau Coed a oedd yn cynnwys trafodaethau gyda'r swyddogion cyfrifol perthnasol, adolygu'r dystiolaeth ategol a rhoi prawf sylweddol ar gontractau gwerthu coed. Canolbwyntiai'r gwaith archwilio yr ymgymeryd ag ef ar y cynnydd a wnaed gan CNC yng ngham un y prosiect i fynd i'r afael â'r diffygion, a nodwyd yn adroddiad Grant Thornton ac mewn adroddiadau archwilio blaenorol.

Nodir isod grynodedb byr o gasgliadau'r gwaith hwn. Rwyf wedi bodloni fy hun ynghylch y canlynol:

- Mae ffrydiau gwaith y prosiectau a'r prosiect yn ei gyfanrwydd yn cael eu rheoli a'u harchwilio'n briodol ac yn gadarn. Mae cyfeiriad a symbyliad lefel uwch clir wedi ei roi i'r prosiect, gyda'r cywair wedi ei osod yn glir o'r cychwyn cyntaf gan y Bwrdd a'r Prif Weithredwr. Mae uwch swyddogion wedi bod yn ymwneud â'r prosiect ei hun ac yn cynorthwyo i raddau sylweddol o'r dechrau ac mae grŵp goruchwyllo Bwrdd CNC wedi bod yn craffu arno'n fanwl ac yn herio. Mae lefel y craffu a roddwyd i goed ac i'r rheolaethau

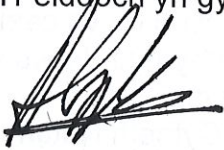
sefydliadol ehangach drwy Archwilio Mewnol a gan y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg wedi gwella hefyd.

- Mae CNC wedi llunio cynlluniau gweithredu sy'n briodol fanwl i gefnogi pob un o ffrydiau gwaith y prosiect ac rwyf yn fodlon bod cynnydd da yn cael ei wneud i fynd i'r afael â'r camau gweithredu y cytunwyd arnynt ar draws yr holl ffrydiau gwaith. Ar adeg yr adolygiad, roedd y ffrwd waith ariannol y tu ôl i'r man yr oedd angen iddi fod o ran cynnydd ond roedd Cyfoeth Naturiol Cymru ei hun wedi cydnabod hyn ac wedi rhoi cynlluniau ar waith i fynd i'r afael â'r mater. Mae'n braf nodi nad ar werthiannau coed yn unig y mae'r prosiect wedi canolbwyntio, ond ei fod hefyd wedi ystyried y trefniadau llywodraethu ehangach yr oedd angen eu cryfhau ac mae'r camau gweithredu yn cyd-fynd â'r Cynllun Sefydliadol newydd a gyflwynwyd gan Gyfoeth Naturiol Cymru yr haf hwn.
- Gwnaed gwaith sylweddol i sicrhau bod cyfres newydd o safonau llywodraethu gwerthu coed yn adlewyrchu'r ffordd y mae CNC yn disgwyl i'w swyddogion weithredu wrth werthu coed. Cefnogwyd hyn gan hyfforddiant a gwelliannau mewn rheolaethau cydymffurfio. Er bod cynnydd ardderchog wedi'i wneud hyd yn hyn, mae'n hanfodol, fel rhan o gam dau y prosiect, mae'r holl sylfeini'n cael eu gosod er mwyn sicrhau bod y safonau hyn yn cael eu hymgorffori'n llawn yn niwylliant a gweithrediadau'r staff gwerthu coed o ddydd i ddydd. Oni bai a hyd nes y bydd y staff yn cymryd meddiant o'r safonau, mae yna berygl, unwaith y daw'r prosiect i ben, y gellid dychwelyd at safonau ymarfer annerbyniol wrth werthu coed.
- Mae Cynllun Sefydliadol newydd CNC wedi newid y ffordd y mae'n gweithredu'n sylfaenol, gyda thimau newydd, sy'n seiliedig ar le, a byrddau busnes a sefydlwyd i annog cydarwain a chydbenderfynu. Mae hyn wedi helpu i chwalu seilos sefydliadol drwy ddod â staff o wahanol ddisgyblaethau gyda phrofiadau gwahanol at ei gilydd a helpu CNC i nodi enghreifftiau o arferion gwaith gwael a mynd i'r afael â hwy. Fodd bynnag, roedd yn amlwg oddi wrth y trafodaethau a gynhaliodd fy archwilwyr gyda swyddogion Cyfoeth Naturiol Cymru nad oedd pawb yn ddigon clir ynglŷn â'r llinellau atebolrwydd o fewn y strwythur sefydliadol newydd ac, yn arbennig, y berthynas rhwng cyfrifoldebau swyddogaethol a chyfrifoldebau sy'n seiliedig ar le. Fodd bynnag, dim ond yn ddiweddar y cyflwynwyd y strwythur newydd hwn, ac mae CNC wedi cydnabod bod angen gwneud rhagor o waith i sicrhau bod llinellau atebolrwydd a chyfrifoldebau gwneud penderfyniadau yn glir ac wedi eu deall yn llawn.

I gloi, rwyf yn cytuno ag asesiad Cyfoeth Naturiol Cymru bod cynnydd da wedi'i wneud hyd yn hyn ar y Prosiect Llywodraethu Gwerthiannau Coed. Mae'r prosiect wedi dechrau ar ei ail gam, sy'n canolbwyntio ar atgyfnerthu a chadarnhau'r newidiadau a'r cynnydd a wnaed hyd yma. Yn ddiau, mae hyn yn rhan allweddol o'r prosiect ac mae'n rhaid i CNC ddal i ganolbwyntio i'r un graddau ar y prosiect ag y mae wedi gwneud hyd yn hyn os yw i gyflawni a chadarnhau'r newidiadau sylfaenol sydd eu hangen i fynd i'r afael â'r gwendidau fu'n bod ers amser maith fel y nodwyd yn gynharach.

Gobeithio y bydd y diweddariad hwn o gymorth i chi a'ch Pwyllgor yn eich gwaith
craffu sy'n parhau.

Yr eiddoch yn gywir.

ADRIAN CROMPTON
Archwilydd Cyffredinol Cymru